

Valtuutettu Leena Haanpään ym. valtuustoaloite nuorten syrjäytymisriskin ja moniongelmaisuuuden ennaltaehkäisyn selvittämiseksi Naantalin palvelujärjestelmässä

522/00.07.01/2017

Kaupunginvaltuusto 22.05.2017 § 66

Valtuutettu Leena Haanpää luki ja jätti valtuuston kokouksessa seuraavan kahden valtuutetun allekirjoittaman aloitekirjelmän:

"Nuorten syrjäytymiseen johtavat mekanismit ovat moninaiset, joka tarkoittaa sitä, että monisyiseen ongelmaan ei ole olemassa helppoja ratkaisuja. Moniongelmaisuus näyttäytyy esimerkiksi kouluissa ja koulutyöskentelyssä ja vaikuttaa paitsi nuoren omaan koulumenestykseen myös laajemman piirin koulukokemuksiin. Tiedämme, että nuori, jonka elämän perusasiat eivät ole kunnossa, oireilee usein koulussa voimakkaasti. Syrjäytymisvaarassa olevan nuoren kohdalla ei kyse ole kuitenkaan vain kouluhyvinvoinnista, vaan laajemmasta elämänhallinnan puutteesta.

Erityisesti koulumaailmassa moniammatillinen yhteistyö voi olla vaikea toteuttaa, sillä uusi oppilashuoltolaki kieltää yksittäistapausten asioiden käsittelyn ilman erillistä lupaa. Miten Naantalissa tunnistetaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja miten tätä riskiä ennaltaehkäistään? Miten toimitaan esimerkiksi koulussa silloin, kun koulun henkilöstö tunnistaa nuoren ongelmat, mutta heillä ei ole tietoa siitä, missä tai kuka nuoren ongelmiin reagoi, vai reagoiko kukaan?

Nuorisolaki (1285/2016), joka uudistui 1.1.2017, velvoittaa paikallistasolla kuntatason päättäjiä ja nuorten kanssa toimivia tahoja ennaltaehkäisyyn sekä sektorirajat ylittävään yhteistyöhön syrjäytymisen vastaisissa toimissa. Hallinnonalojen koordinaation ja yhteistyön sekä paikallisen moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointia edistämään lisättiin nuorisolakiin vuonna 2011 kohta ohjaus- ja palveluverkostosta (opetusministeriö 2009, 13). Lisäyksessä nuorisolakiin (693/2010) 7 a pykälässä monialaisesta yhteistyöstä määrättiin ohjaus- ja palveluverkosta, joka oli oltava kunnassa paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten.

Vihreiden valtuustoryhmä kysyy, miten nuorisolain ohjaava vaikutus nuorison kanssa työskentelevien toimijoiden arkipäivän työssä toteutuu Naantalissa? Toisin sanoen, ohjautuvatko nuoret palveluihin ja siirtyvätkö he palveluista toiseen ongelmitta?

Vihreiden valtuustoryhmä ehdottaakin selvityksen tekemistä yhtäältä nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisystä ja toisaalta moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta moniongelmaisten nuorten auttamiseksi palvelujärjestelmässä."

KAUPUNGINVALTUUSTO:

Valtuustoaloite merkittiin vastaanotetuksi.

Kaupunginhallitus 29.05.2017 § 240

KAUPUNGINJOHTAJA:

Kaupunginhallitus lähettää valtuustoaloitteen sosiaali- ja terveysvirastolle sekä sivistysvirastolle valmisteltavaksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten.

KAUPUNGINHALLITUS:

Kaupunginjohtajan ehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginhallitus 05.02.2018 § 46

Oppilaan tuki- ja hyvinvointipalveluiden johtava koulupsykologi Cecilia Forsman ja perusopetuksen vs. johtava rehtori Vesa Malin 12.1.2018:

Vastaamme koulumaailman moniammatillisesta ja monialaisesta oppilas- huollosta, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tunnistamisesta ja tämän riskin ennaltaehkäisystä. Vastaamme myös kysymykseen, miten koulussa toimitaan nuorten ongelmatilanteissa.

Huoli oppilaasta, yksilökohtaisen oppilashuollon toimintaperiaatteet Naantalin kouluissa

Tavoitteena selvittää tuen tarve ja huolehtia oppilaan tarvitsemien palveluiden ja tukitoimien järjestämisestä.

Oppilaitoksen työntekijä on velvollinen ottamaan yhteyttä kuraattoriin tai psykologiin silloin, kun hän toteaa oppilaalla kyseisten palvelujen tarpeen.

- Oppilaalle ja huoltajalle on annettava tieto yhteydenotosta.
- Oppilaalla on oikeus kieltää yhteydenotto huoltajaan, tosin tässä pitää huomioida oppilaan etu, ikä ja kehitystaso, joita arvioi sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, lääkäri, sosiaalityöntekijä). Peukalosääntönä on se, että oppilaan kantaa on hyvä kysyä toisen asteen opinnoissa sekä peruskoulun yläluokilla.
- Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamiseen tarvitaan aina oppilaan tai, hänen ikänsä ja kehitystasonsa sitä edellyttäessä, toisen huoltajan suostumus. Suostumuksen on hyvä olla kirjallinen. Molempia

huoltajia pyydetään osallistumaan, ellei alaikäinen sitä pätevästi kiellä tai ellei se ole esim. huoltajuusriidan vuoksi lapsen edun kannalta rakentavaa.

- Monialainen asiantuntijaryhmä ei ole tapauksesta toiseen vakiokoonpanolla kokoontuva ryhmä, vaan se muodostetaan oppilaitoksen oppilashuollon eri toimijoista aina tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan tarpeiden mukaisesti. Ryhmän kokoaa se toimija, joka havaitsee monialaisen opiskeluhuollon tarpeen.
- Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä halutessaan oppilashuollon palveluita.
- Monialaisen asiantuntijaryhmän työstä tehdään aina kirjaukset oppilashuoltokertomukseen (Naantalissa Wilma). Kirjauksista vastaa ryhmän keskuudestaan valitsema vastuuhenkilö (usein luokanopettaja/-valvoja). Kirjausten katseluoikeus annetaan ryhmän jäsenille eli kirjaukset eivät ole kaikkien nähtävillä Wilmassa.
- Ryhmän kokoontumisen jälkeen työntekijät voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäistä konsultaatiota ja vaihtaa kyseisen opiskeluhuollollisen asian hoitamiseen salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä keskusteluista tehdään kirjaukset oppilaan opiskeluhuoltokertomukseen.
- Koulun kerhotoiminnassa on käytössä valikoituneita ryhmiä, joissa ennalta ehkäistään mm. yksinäisyyttä.

Kaavio yksilökohtaisen oppilashuollon toimintamallista on esityslistan liitteenä (KH 5.2.2018).

Vapaa-aikatoimen päällikkö Eija Laurila 25.10.2017:

Etsivän nuorisotyön rooli nuorten syrjäytymisriskin ja moniongelmaisuuksien ennaltaehkäisyssä

Yleistä

Etsivä nuorisotyö on tarkoitettu 15 - 29-vuotiaille nuorille, jotka ovat jäämässä opiskelun tai työelämän ulkopuolelle tai nuorille, jotka kaipaavat muuten neuvontaa, apua ja ohjausta arjessaan. Etsivään nuorisotyöhön voi olla yhteydessä esimerkiksi nuori itse, vanhemmat, ystävät, sukulaiset, sosiaalityöntekijät tai oppilaitosten työntekijät.

Sen lisäksi, että kuka tahansa voi olla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön, velvoittaa nuorisolaki toisen asteen oppilaitoksia ja puolustusvoimia luovuttamaan nuoren yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle. Laki koskee alle 25-vuotiaita nuoria, jotka keskeyttävät ammatillisen koulutuksen, lukion tai asepalveluksen.

Nuorisolain mukaan myös työ- ja elinkeinotoimisto voi luovuttaa alle 29-vuotiaan nuoren tietoja kunnalle etsivää nuorisotyötä varten. Tietojen luovutus turvaa nuorelle mahdollisuuden saada viiveettä apua ja tietoa jul-

kisista palveluista, joita hän voi tarvita.

TE-toimisto voi luovuttaa etsivään työhön kuitenkin ainoastaan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Ne voi luovuttaa, jos TE-toimiston virkailija arvioi, että nuori tarvitsee viipymättä tukea, jotta hän voi saada palveluja ja muuta tukea. Tiedot luovutetaan aina ensisijaisesti nuoren suostumuksella.

Etsivä nuorisotyö Naantalissa

Etsivän nuorisotyöntekijän kokopäiväinen toimi vakinaistettiin 1.2.2017. Työntekijän työparina toimii erityisnuorisotyöntekijä (40 %:n työosuus). Etsivän työparin työtilat sijaitsevat Kesti-Maariassa. Työntekijät löytyvät sosiaalisesta mediasta facebookista, instagramista, whatsappista sekä snapchatista.

Asiakkaita Naantalissa on keskimäärin 60 nuorta/vuosi. Asiakkaat kirjataan PAR-tilastointijärjestelmään. Järjestelmä on syntynyt etsivän nuorisotyön ja työpajojen tarpeesta kerätä tilastollista tietoa omasta toiminnasta. Niiden sisältö pohjautuu Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen etsivän nuorisotyön ja työpajan kyselyyn. Oman asiakaslähtöisen toiminnan kehittämisen tueksi on lähivuosien tavoitteena myös löytää käyttöön mittaristo, jonka avulla etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden seuranta helpottuisi.

Etsivään nuorisotyöhön hakeutuneiden nuorten ja nuorten aikuisten avun ja tuen tarve on Naantalissa liittynyt työllistymisen vaikeuksiin ja ammatinvalinnan kysymyksiin. Kohderyhmänä ovat alueen työttömät nuoret, koulupudokkaat, ase- tai siviilipalveluksen keskeyttäneet, ammattiin valmistuvat ja ilman jatkosuunnitelmaa olevat nuoret. Työtä on tehty kartoittamalla nuoren kokonaistilanne yhdessä nuoren kanssa ja sitä kautta mietitty jatkosuunnitelmaa. Etsivä nuorisotyö perustuu luottamukseen, vapaaehtoisuuteen ja maksuttomaan palveluun. Asiakkuus kestää siihen saakka kunnes nuori ohjautuu palvelujen piiriin ja etenee suunnitelmissaan sekä on löytänyt mieluisan jatkopaikan. Jos nuori kokee, että ei ole tuen ja avun tarpeessa, voi hän myös itse keskeyttää asiakkuuden.

Nuorten tavoittamiseksi Naantalin etsivät nuorisotyöntekijät tekevät jalkautuvaa nuorisotyötä (kaduilla, nuorisotalojen illoissa, nuorten yökahvilassa ja erilaisissa paikallisissa tai alueellisissa nuorisotapahtumissa, mukana kutsunnoissa, koulukierrokset) ja tiivistä yhteistyötä eri sektorien kanssa. Etsivä nuorisotyöntekijä onkin perustanut operatiivisen monialaisen viranomaisverkoston, jonka koordinoijina hän itse toimii. Verkoston tavoitteena on edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, luoda yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä lisätä tiedonvaihdon sujuvuutta. Verkostossa on edustus nuorten työpajasta, liikunta- ja nuorisotoimesta, oppilaitoksista (opo, kuraattori, kouluterveydenhoitaja), Karvetin klubitalosta ja seurakunnasta. Kokouksissa ovat olleet läsnä myös työllistämistiimin sosiaaliohjaaja ja lapsiperheiden sekä aikuissosiaalityön edustajat. Puolustusvoimien, te- toimiston ja poliisin edustajat kutsutaan kokouksiin aina silloin, kun käsitellään näihin sektoreihin liittyviä asioita.

Ylilääkäri Kristian Kallio ja johtava hoitaja Hannele Nikander-Tuominen 15.11.2017:

Valtuustoaloite nuorten syrjäytymisriskin ja moniongelmaisuuksien ennalta-

ehkäisyn selvittämiseksi Naantalin palvelujärjestelmässä, terveyspalvelujen näkökulma:

Miten terveydenhuolto tunnistaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja miten syrjäytymisriskiä ennaltaehkäistään?

Kouluterveydenhuollon terveystarkastuksissa nuorilta itseltään nousee esiin asioita, jotka herättävät syrjäytymisvaaran huolen, laajennetuissa terveystarkastuksissa myös vanhemmat saattavat tuoda huoltaan esiin. Koulujen henkilökunta viestii omalta osaltaan heränneestä huolesta terveydenhuollon henkilöstölle. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi nuorelle järjestetään tarvittavia lisäkäyntejä terveydenhoitajalle tai koululääkärille. Naantalissa on yksi lääkärin virka, jonka työpanos on kokonaan osoitettu kouluterveydenhuoltoon. Vuoden 2017 alusta on oppilashuollon tukena ollut myös sairaanhoitopiirin jalkautuva lastenlääkäri (avopediatri) työparinaan sairaanhoitaja. Avopediatri on ollut terveydenhoitajien ja koululääkärin matalan kynnyksen tukena, lisäksi hän on tehnyt säännöllistä yhteistyötä lasten ja nuorten psykiatrisen erikoissairaanhoidon kanssa.

Keväällä 2017 on kouluissa otettu käyttöön runsaasti poissaoloihin (yli 50 tuntia lukukaudessa) puuttuva käytäntö. Tuntirajan ylittyessä poissaoloihin johtaneita syitä käsitellään systemaattisesti moniammatillisen tiimin kanssa. Aiemmin poissaoloihin puuttumisen käytäntö toimi vaihtelevasti yläkouluissa, alakouluissa ei puuttumista ei ole aiemmin aktiivisesti seurattu/puututtu terveydenhuollossa.

Ammattilaisen huolen herätessä nuoren vanhempiin ollaan aina yhteydessä ja heidän kanssaan pyritään tekemään rakentavaa yhteistyötä.

Vuonna 2016 on käyttöön otettu sähköinen hyvinvointikysely 8.-luokkalaisille. Kysely on auttanut tunnistamaan varhaisemmassa vaiheessa tuen tarpeessa olevia oppilaita. Vuonna 2018 kyselyä pyritään laajentamaan myös 5.-luokkalaisille.

Syksyn 2017 aikana on kouluterveydenhuollossa laadittu nuorten päihteiden käytön varhaisen puuttumisen malli, asiassa tehdään yhteistyötä koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

Miten moniammatillinen yhteistyö moniongelmaisten nuorten auttamiseksi toteutuu?

Terveydenhuolto tekee laajaa moniammatillista yhteistyötä moniongelmaisten nuorten ja heidän perheittensä auttamiseksi. Lääkärin ja terveydenhoitajan vastaanotoille pääsee tarvittaessa päivystyksellisesti, ja normaalin ajanvarausajankin saa useimmiten viikon sisällä. Erikoissairaanhoidon konsultoidaan tarvittaessa.

Terveydenhuolto tekee jatkuvasti yhteistyötä sivistyspalveluiden henkilöstön kanssa osallistumalla sekä yhteisöllisen että yksilöllisen oppilashuollon toimintaan kouluissa. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluvat kouluterveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tarvittaessa muita toimijoita. Mikäli aihetta on, moniammatilliseen yhteistyöhön kutsutaan mukaan lapsiperheiden sosiaalityö, joka osallistuu nuoren ja perheen tukemiseen

joko sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukaisin palveluin.

Terveystieteiden tutkimuskeskus tekee 15 - 29-vuotiaiden moniongelmaisten nuorten kanssa yhteistyötä myös etsivän nuorisotyön kanssa säännöllisesti kokoontuvassa moniammatillisessa verkostossa.

Perhepalveluiden päällikkö Jutta Merilahti ja vastaava perheohjaaja Satu Lehmus-Lehto 17.1.2018:

Perhepalvelut

Lapsiperheiden sosiaalityötä on mahdollista konsultoida, jos ilmenee tilanne, jossa uskoisi sosiaalityöstä olevan apua. Lapsiperheiden sosiaalityön edustajat käyvät säännöllisesti kouluissa esittäytymässä ja kertomassa prosesseistaan ja palveluistaan. Lapsiperheiden sosiaalityön edustaja osallistuu kutsuttaessa yksilökohtaiseen oppilashuoltoryhmään tukien nuorta ja perhettä joko sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukaisin palveluin.

Sosiaalihuoltolaki mahdollistaa palveluiden antamisen matalalla kynnyksellä. Työskentely käynnistyy yhteydenotosta tai lastensuojeluilmoituksesta, josta alkaa palvelutarpeen arviointi. Arvioinnin aikana nuoren ja perheen tilannetta arvioidaan kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisesti. Arvioinnin päätyttyä tarvittaessa alkaa joko sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukainen asiakkuus.

Lapsiperheiden sosiaalityön palveluita nuorelle ja perheelle voi olla esimerkiksi nuorten avohuollon ohjaajan ja perhetyön palvelut, sosiaaliohjaus sekä taloudellinen tuki. Työntekijät käyttävät työssään erilaisia menetelmiä, kuten menetelmäkortteja, itsenäistyvän nuoren ja vanhemmuuden roolikarttaa. Lisäksi työntekijät tarvittaessa jalkautuvat nuoren toimintaympäristöön, esimerkiksi kotiin ja harrastuksiin. Työskentely syrjäytymisvaarassa olevan nuoren kanssa on tavoitteellista ja säännöllistä, sisältäen yksilötyötä, jolla tuetaan elämänhallintaa.

Esityslistan liitteenä on prosessikaavio, jossa on kuvattu palvelutarpeen arviointi (KH 5.2.2018).

Eli se prosessi, mikä lapsiperheiden sosiaalityössä alkaa, kun sosiaalivirasto vastaanottaa yhteydenoton tai lastensuojeluilmoituksen nuoresta. Jo palvelutarpeen aikana perheelle ja nuorelle on mahdollista myöntää palveluita. Nuori ja perhe tulevat joskus autetuksi palvelutarpeen arvioinnin aikana siten, että asiakkuuden syntymiselle ei tule tarvetta.

Vs. sivistystoimenjohtaja Kimmo Kuusimäki ja perusturvajohtaja Iiro Pöyhönen:

Vastaus valtuustoaloitteeseen on laadittu viranhaltijatyönä. Vastaus on käsitelty kuntakohtaisessa moniammatillisessa oppilashuollon ohjausryhmässä 18.1.2018 ja siihen on tehty tarkennuksia.

Tulosalueiden vastuuhenkilöiden vastauksista käyvät ilmi ennaltaehkäisyyn ja moniammatilliseen toimintaan perustuvat toimintatavat. Henkilökuntaa on koulutettu näiden toimintatapojen käyttöön. Naantalissa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tunnistetaan hyvin ja riittävän varhain.

Lapsi- ja perhepalveluiden Lupa auttaa! -hankkeen ohjausryhmä tulee vuoden 2018 aikana kehittämään lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä palveluja. Tärkeä osa kehittämistyötä ovat moniammatillisen tuen varhainen saatavuus ja prosessien sujuvuus. Arviomme mukaan naantalilaiset nuoret etenevät palvelujärjestelmässä sujuvasti ja saavat tukea oikea-aikaisesti. Työntekijöiden palveluasenteen ja työn systeemisyyden kehittämisen ovat osa LAPE-palvelulupauksia.

KAUPUNGINJOHTAJA:

Kaupunginhallitus

- merkitsee vs. sivistystoimenjohtajan ja perusturvajohtajan valtuutettu Leena Haanpään ym. aloitteeseen antaman selvityksen tiedokseen ja saattaa sen valtuuston tietoon
- ehdottaa valtuustolle, että valtuutettu Leena Haanpään ym. aloite merkitään loppuun käsitellyksi.

KAUPUNGINHALLITUS:

Kaupunginjohtajan ehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginvaltuusto 26.02.2018 § 20

Oheismateriaali:

- yksilökohtaisen oppilashuollon toimintamalli
- prosessikaavio palvelutarpeen arvioinnista lapsiperheiden sosiaalityössä

KAUPUNGINHALLITUS:

Kaupunginvaltuusto merkitsee vs. sivistystoimenjohtajan ja perusturvajohtajan valtuutettu Leena Haanpään ym. aloitteeseen antaman selvityksen tiedokseen.

Valtuutettu Leena Haanpään ym. aloite merkitään loppuun käsitellyksi.

KAUPUNGINVALTUUSTO:

Kaupunginhallituksen ehdotus hyväksyttiin.